

የኮቪድ-19 ክትባቶች [በፋይዘር-ባዮንቴክ እና ሞዴርና የተዘጋጀ]

ኮቪድ-19

ኮቪድ-19 በዋነኝነት ሳምባዎችን ለጉዳት የሚዳርግ የቫይረስ ጥቃት ነው። አንዳንድ ሰዎች ላይ ህመሙ ለክፍ አይሰጥም። ሌሎች በተለይ እድሜያቸው የገፋ ሰዎችና ከዚህ ቀደም አብሯቸው የሚኖር ህመም ያለባቸው ሰዎች በጣም ሊታሰሙ ይችላሉ። አልፎ አልፎ አንዳንድ ልጆች ጉዳቱ የላቀ የሰውነታቸው አካላት የመቆጣት ሁኔታ ሊገጥማቸው ይችላል። ኮቪድ-19 በቀጣይ ሊያስከትላቸው የሚችላቸው የጤና እክሎች ሙሉ በሙሉ አልታወቁም። አንዳንድ ሰዎች በስራቸው ጠባይና በአኗኗራቸው ሁኔታ የተነሳ ለኮቪድ-19 ጥቃት የበለጠ የተጋለጡ ናቸው።

እነዚህ ክትባቶች እንዴት እንደሚሰሩ

ክትባቱ በሰውነታችን ውስጥ የሚገኙት ሕዋሶች በቫይረሱ ውስጥ የሚገኘውን እና የኮቪድ-19 ጥቃት የሚያስከትለውን የተለየ ፕሮቲን እንዲያመርቱ መረጃ ያስተላልፋል። እነዚህ “እሾህማ ፕሮቲኖች” ለእኛ ሰውነት ጎጂ ባይሆኑም ሰውነታችንን የመከላከያ ሕዋሶች (አንቲ ቦዲዎች) እንዲሰሩ ያነሳሱታል። አዳዲሶቹ የመከላከያ ሕዋሶቻችን (አንቲ ቦዲዎች) ለቫይረሱ ተጋላጭ በምንሆንበት ጊዜ እንዳንታመም ይጠብቁናል። ክትባቱ የያዘው ቫይረስ ስላልሆነ በኮቪድ-19 እንድንያዝ ሊያደርግ አይችልም።

ሁለቱም ክትባቶች የደህንነት መስፈርቶችን ማሟላታቸውን ለማረጋገጥ በሰፊ የሙከራ ሂደት (ክሊኒካል ትራያል) ውስጥ ያለፉ ሲሆኑ ሁለቱም በካናዳ የጤና ሥርዓት ብቃታቸው የተረጋገጠና ፈቃድ የተሰጣቸው ናቸው።

የመከተብ ሂደቶች

ሁለቱም ክትባቶች የሚወሰዱት ሁለት ጊዜ ነው። እድሜያቸው 16 ዓመትና ከዚያ በላይ ለሆኑት በእድሜ የገፋትንም ጨምሮ የፋይዘር ክትባቶች በ21 ቀናት ልዩነት የሚሰጡ ናቸው። እድሜያቸው 18 እና ከዚያ በላይ ለሆኑት በእድሜ የገፋትንም ጨምሮ የሞዴርና ክትባቶች የሚሰጡት በ28 ቀናት ልዩነት ውስጥ ነው።

የክትባት ጠቀሜታዎች

ለተሻለ የመከላከል አቅም ክትባቱን ሁለት ጊዜ መውሰድ ያስፈልጋል። ሁለቱን ክትባቶች ወስደው ከጨረሱ በኋላ የኮቪድ-19 ብቁ የመከላከል አቅም ለማግኘት ሌላ ተጨማሪ አንድ ወይም ሁለት ሳምንታት ሊፈጅ ይችላል። በአሁኑ ወቅት ስለዚህ ክትባት የረጅም ጊዜ የመከላከል አቅም መረጃ የለም። በተደረጉት ሙከራዎች ወቅት የክትባቱ ውጤታማነት 95 በመቶ ነበር።

ክትባቱን ከወሰዱ በኋላ በኮቪድ-19 የመያዝ አጋጣሚዎ በጣም ትንሽ ነው። የታመሙ ከሆነ እንደ ርቀት መጠበቅ፣ የፊት መሸፈኛ ማድረግ እና ቤት ውስጥ መቆየት የመሳሰሉ የህብረተሰብ ጤና እርምጃዎችን መከተል መቀጠል አስፈላጊ ነው። የጤና ባለሙያዎችና ሌሎች ተያያዥ ሰራተኞች ከተከተቡም በኋላ ቢሆን የግል የመከላከያ ትጥቆቻቸውን ማድረጋቸውን መቀጠል አለባቸው።

የጎንዮሽ ችግሮችና ሊያጋጥሙ የሚችሉ አደጋዎች

አንዳንድ ሰዎች በክትባቱ የተነሳ የጎንዮሽ ችግሮች የሚያጋጥማቸው ጊዜ ቢኖርም አብዛኛውን ጊዜ ለጉዳት የማይዳርጉና ከጥቂት ቀናት በኋላ የሚጠፋ ችግሮች ናቸው። አንዳንዶቹ ምልክቶች የሰውነት የመከላከል ስርዓት በሚገነባበት ጊዜ የሚፈጠር የሰውነት ምላሽ ውጤቶች ናቸው።

ለዚህ ክትባት በሙከራ ሂደት (ክሊኒካል ትራያል) ወቅት የተዘገቡ የተለመዱ የጎንዮሽ ችግሮች የሚከተሉትን ያካትታሉ።

በጣም የተለመዱ $\geq 10\%$ (በ10 ጠብታዎች ከ1በላይ)	የተለመዱ 1%-10% (ከ100 ውስጥ 1 ከ10 ጠብታዎች ውስጥ 1)	ያልተለመደ 1% (1 ከ 100 ጠብታዎች)	በጣም ያልተለመደ
<ul style="list-style-type: none"> መርፌው በተወጋበት ቦታ ላይ ህመም ራስ ምታት ድካም መሰማት የጡንቻ ወይም የመገጣጠሚያ ህመም ትኩሳት ወይም ብርድ ብርድ ማለት በብብት ስር እብጠት ወይም መቆጣት (በሞዴርና ክትባት ብቻ) 	<ul style="list-style-type: none"> በተወጋበት ቦታ ላይ ቅላት እና እብጠት ማቅለሽለሽና ትውከት (በሞዴርና ክትባት ብቻ) 	የሊምፕ ሞታሪት	እንደ አናፕላክሲስ ያለ አደገኛ የሰውነት መቆጣት (የአለርጂ) ምላሽ

በጣም ባልተለመደ ሁኔታ አደገኛ የሆነ የአለርጂ ምላሽ (አናፕላክሲስ) ሊከሰት ይችላል። የአለርጂ ሁኔታዎች በህክምና መፍትሄ ያላቸው ሲሆኑ አብዛኛውን ጊዜ ጊዜያዊ ናቸው። ለመተንፈስ ችግር ከገጠመዎት፣ ሽፍታ ከወጣብዎት፣ ወይም የፊት እና የጉሮሮ ማጠጥ ካዩ ወደ ህክምና ቦታ ይሂዱ። ሰዎች ክትባት እየወሰዱ በሄዱ መጠን በክትባቱ የጎንዮሽ ጉዳዮች ላይ ክትትል መደረጉ ይቀጥላል።

ለክትባቱ ሰውነትዎ የተለየ ምላሽ ከሰጠዎት የህክምና ክትትል ያደረጉበት ቦታ በመሄድ ጉዳዩን ሲያቀርቡ በቀጥታ የጎንዮሽ ጉዳቱ ለጎብረተሰብ ጤና ተቋም ሪፖርት ይደረጋል። የጎብረተሰብ ጤና ተቋም በሪፖርቱ የጎንዮሽ ጉዳዮች በመከታተል ክትባቱ ደጎንነቱ የተጠበቀ መሆኑን ለማረጋገጥ ይሰራል።

ጥንቃቄዎች

- ትኩሳት ካለዎ፣ በኮቪድ-19 ምልክቶች የተነሳ በህመም ላይ ከሆኑ ወይም ባለፉት 14 ቀናት ውስጥ ክትባቱን ወስደው ከነበረ ክትባት የሚወስዱበትን ጊዜ ያዘግዩት።
- የክትባቱን ሁለቱንም ጠብታዎች ከወሰዱ በኋላ ቢያንስ ለሚቀጥለው አንድ ወር እርግዝና እንዳይፈጠር ይከላከሉ።
- የደም ማቅጠኛ መድኃኒት እየወሰዱ ከሆነ ክትባት ሰጪዎቹ አነስተኛ መርፌ ይጠቀማሉ እርስዎም ክትባቱን ከወሰዱ በኋላ ቁስለት እንዳይፈጠር ለመከላከል ረዘም ላለ ጊዜ ቦታውን በጣም ጫን አድርገው መያዝ ይኖርብዎታል።

የሚከተሉትን ነገሮች ከግምት በማስገባት ይህን ክትባት መውሰድ የለብዎትም፡

- ማንኛውም ክትባት የሚሰራባቸው ንጥረ-ነገሮች እንደ ፖሊታይሊን ግላይኮል ያሉትን ጨምሮ አለርጂ ካለብዎት ወይም
- ቀደም ሲል ይህን ክትባት ወስደው አደገኛ የሆኑ ምላሾችን አሳይተው ከነበረ

በሚከተሉት ሁኔታዎች ስር በመጀመሪያ የጤና እንክብካቤ ባለሙያዎችን ያናግሩ፡

- እድሜዎ ከ16 ዓመት በታች ከሆነ (በ12 እና በ15 ዓመታት መካከል ከሆነ የፋይዘር ክትባት ሊሰጥዎ ይችላል ይሆናል)፤
- ነፍሰጡር ከሆኑ ወይም እያጠቡ ከሆነ ወይም

ዲሴምበር 24 2020 ላይ የተሻሻለ

- በህመም ወይም በህክምና ክትትል ወይም ከደም ጋር በተያያዙ የጤና ችግሮች የተነሳ የሰውነትዎ በሽታን የመከላከል ስርዓት የተዳከመ ከሆነ

ለበለጠ ማረጃ የጤና እንክብካቤ የሚያደርግልዎን ባለሙያ ያናግሩ ወይም toronto.ca/COVID19 ድረ-ገጽ ይጎብኙ።

ምንጮች

የክትባት ብሔራዊ አማካሪ ኮሚቴ። በኮቪድ-19 ክትባቶች አጠቃቀም ላይ የተሰጠ ምክረ-ሀሳብ። ዲሴምበር 2020፣ በሚከተለው ድረ-ገጽ ላይ የሚገኝ <https://www.canada.ca/en/public-health/services/immunization/national-advisory-committee-on-immunization-naci/recommendations-use-covid-19-vaccines.html>